

## שיטות מחקר במדעי החברה (מתודולוגיה)

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

### הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
- |           |   |                   |   |            |
|-----------|---|-------------------|---|------------|
| פרק ראשון | — | ( $18 \times 2$ ) | — | 36 נקודות  |
| פרק שני   | — | ( $10 \times 2$ ) | — | 20 נקודות  |
| פרק שלישי | — | ( $11 \times 4$ ) | — | 44 נקודות  |
| סה"כ      | — |                   |   | 100 נקודות |
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) כתוב בצורה תמציתית ומדויקת.  
(2) בתשובותיך השתמש במושגים שלמדת.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).  
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

**בהצלחה!**

## השאלות

### פרק ראשון (36 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה 18 נקודות — סך הכול 36 נקודות).

בשנים האחרונות נערכו כמה מחקרים העוסקים בעבודת בני נוער. לפניך שני מחקרים:

#### מחקר 1

הסתדרות הנוער העובד והלומד ערכה מחקר בשנת 2014 והשתתפו בו 603 בני נוער (בנים ובנות) שגילם 14-18. המחקר כלל 468 בני נוער מן המגזר הכללי, 100 בני נוער מן המגזר הערבי ו-35 בני נוער מן המגזר החרדי. נתוני המחקר נאספו באמצעות סקר אינטרנטי וטלפוני. התלמידים שהשתתפו בסקר נשאלו מהו תחום עיסוקם הנוכחי. להלן סיכום התשובות של המשתתפים בסקר.

לוח 1: התפלגות תחומי העיסוק של בני נוער שגילם 14-18 (לפי מגדר, באחוזים), שנת 2014

| תחום עיסוק                              | מגדר | בנים | בנות |
|-----------------------------------------|------|------|------|
| שמרטפות (בייביסיטר)                     |      | 4%   | 28%  |
| כוח אדם, ניקיון ואבטחה                  |      | 14%  | 7%   |
| זבנות, מוכרנות ומשלוחים                 |      | 14%  | 11%  |
| מסעדה, בתי קפה                          |      | 11%  | 11%  |
| תעשייה, חקלאות ובניין                   |      | 11%  | 5%   |
| חינוך (קייטנות, גני ילדים, הוראה פרטית) |      | 6%   | 9%   |
| אחר                                     |      | 40%  | 29%  |
| סה"כ                                    |      | 100% | 100% |

מעובד על פי מכון גיאוקרטוגרפיה (2014). סקר הנוער העובד. מחקר בנושא עבודת בני נוער בישראל.

אוחזר מ־ <https://fes-org-il-pub.s3.amazonaws.com/TeenageWorkHebrewPDF2014.pdf>

## מחקר 2

במחקר משנת 2010 בדקה חוקרת את חוויותיהם של מתבגרים עם הצטרפותם לשוק העבודה, כפי שהם תיארו ותפסו חוויות אלה. במסגרת המחקר בדקה החוקרת בני נוער בגילים 15-18 שהתחילו לעבוד במקביל ללימודיהם בבית הספר התיכון. לצורך המחקר רואיינו שישה בני נוער משני המגדרים. הריאיון הורכב משאלות פתוחות. לדוגמה:

- "תאר יום עבודה טיפוסי".
  - "אילו מחשבות מתעוררות בך כשאתה חושב על מקום העבודה?"
- דברי המרואיינים נרשמו, הוקלטו ופוענחו מאוחר יותר.
- (מעובד על פי פיטובסקי, נ' [2010]. חוויותיהם של מתבגרים עם כניסתם הראשונית לשוק העבודה. עבודת מוסמך, האוניברסיטה העברית בירושלים)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4.

1. **א.** ציין את המשתנה התלוי ואת המשתנה הבלתי תלוי בלוח 1. (9 נקודות)
  - ב.** יש הטוענים כי מלוח 1 אפשר להסיק שאין הבדלים בין הבנות ובין הבנים בהתפלגותם בין תחומי העיסוק.  
האם אתה מסכים עם טענה זו? נמק את תשובתך בעזרת שני נתונים מלוח 1. (9 נקודות)
  2. **א.** באיזו שיטת דגימה השתמשו במחקר 1?  
תאר את שיטת הדגימה שציינת, ונמק את בחירתך על פי הקטע. (9 נקודות)
  - ב.** הצג שניים ממאפייני המחקר המדעי.  
הסבר כיצד הם באים לידי ביטוי במחקר 1. (9 נקודות)
  3. **א.** האם מחקר 2 המתואר בקטע הוא כמותי או איכותני?  
נמק את תשובתך באמצעות שניים ממאפייני המחקר המוזכרים בקטע. (9 נקודות)
  - ב.** מהי מהימנות שחזור ("מהימנות כיציבות")?  
לאיזה משני המחקרים לעיל מהימנות שחזור גבוהה יותר? נמק את תשובתך. (9 נקודות)
  4. **א.** באיזה סולם נמדד המשתנה "תחום עיסוק" במחקר 1? נמק את תשובתך. (9 נקודות)
  - ב.** במחקר 2 השתמשה החוקרת בשאלות פתוחות.  
מהי "שאלה פתוחה", ומדוע בחרה החוקרת להשתמש במחקר זה בשאלות פתוחות? (9 נקודות)
- /המשך בעמוד 4/

## פרק שני (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 5-8 (לכל שאלה 10 נקודות).

5. במחקר שעוסק בהשפעה של מספר השעות של רכיבה טיפולית על מידת השיפור בדימוי עצמי, השוו בין שתי קבוצות של בני נוער בסיכון, צעירים יותר ובוגרים יותר. בקבוצות המשתתפים הצעירים יותר נמצא מתאם של  $+0.61$  בין מספר השעות של רכיבה טיפולית ובין מידת השיפור בדימוי העצמי, ואילו בקבוצת המשתתפים הבוגרים יותר נמצא מתאם של  $+0.35$ .
- אם היה לך תקציב מוגבל שמספיק להפעלת תכנית טיפולית רק לקבוצת גיל אחת, לאיזו קבוצת גיל היית מפנה את התקציב, ומדוע?  
נמק את תשובתך ובסס אותה על הנאמר בקטע.
6. הסבר מהו "מערך מחקר מתאמי" ומהו "מערך מחקר ניסויי".
7. מנהל בית הספר "ישראלי" קיבל מרפז מגמת הספורט בבית ספרו נתונים על ממוצעי ההישגים בריצה בכיתות שונות. המנהל ביקש לקבל גם את נתוני סטיית התקן.  
הסבר מדוע ביקש המנהל גם את נתוני סטיית התקן.
8. במחקר שמטרתו לבדוק אם סטודנטים מעתיקים בבחינות, התלבט החוקר בין שני סוגי שאלות:
1. האם אתה נוהג להעתיק בבחינות?
  2. יש סטודנטים הנוהגים להעתיק בבחינות. האם להערכתך רוב החברים שלך נוהגים להעתיק בבחינות?
- איזו מן השאלות שלפניך היא שאלה ישירה ואיזו היא שאלת השלכה? נמק את תשובתך.

## פרק שלישי (44 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 9-16 (לכל שאלה 11 נקודות).

### סוציולוגיה

9. יש הטוענים שיוצאי מדינות ערב סבלו לאחר עלייתם לישראל מגישה אתנוצנטרית וממדיניות

הטמעה.

הסבר טענה זו ובסס אותה על שני המושגים מן הפתיח.

10. יש הורים המעוניינים שילדיהם יצטרפו לתנועת הנוער שבה ההורים היו חברים בצעירותם.  
ציין שלוש מטרות של תהליך חיברות, והסבר מטרה אחת שבאה לידי ביטוי בפתיח לשאלה זו.

### פסיכולוגיה

11. חוקרים ניסו לבדוק את השפעת הסביבה והתורשה על האינטליגנציה של האדם.  
תאר מחקר אחד המעיד על השפעה של אחד הגורמים (הסביבה או התורשה) על האינטליגנציה של האדם.

12. רבים רואים במבחני אינטליגנציה מבחנים המסוגלים לנבא יכולות, אך יש אחרים המבקרים מבחנים אלה. הצג שני נימוקים נגד מבחני אינטליגנציה.

### מדע המדינה

13. אחת הסוגיות במשטר דמוקרטי מתייחסת לגבולות החופש של הפרט ולמעורבות החברה בחיי הפרט.

הצג והסבר את העמדה של מיל בנושא זה.

14. הצג על פי שטרנהל את היחס של הפשיזם לליברליזם.

## כלכלה

15. לטענת כלכלנים, הגדלת שיעור התעסוקה הכלכלי במשק הישראלי תגרום לירידה בתחולת העוני.

א. הסבר את המושג "תחולת העוני". (3 נקודות)

ב. האם גידול בשיעור התעסוקה יגרום בהכרח לירידה בתחולת העוני? הסבר את תשובתך.

(8 נקודות)

16. ממשלת ישראל הגדילה את מספרן של האשרות לעובדים זרים בחקלאות.

א. הצג והסבר בעזרת עקומות ביקוש והיצע לעובדים בחקלאות את ההשפעה של הגדלת מספר

האשרות לעובדים זרים על שכר העבודה בענף ועל מספר המועסקים בו.

(6 נקודות)

ב. הצג השפעה חיובית אחת והשפעה שלילית אחת של העסקת עובדים זרים על המשק

הישראלי. (5 נקודות)

## **בהצלחה!**